

Becoming Great

Parasha Shemot

Shemot - ch. 3

¹ Moses was shepherding the sheep of Jethro, his father-in-law, the priest of Midian; he guided the sheep far into the wilderness, and he arrived at the Mountain of God, toward Horeb. ² An angel of HASHEM appeared to him in a blaze of fire from amid the bush. He saw and behold! the bush was burning in the fire but the bush was not consumed. ³ Moses thought, "I will turn aside now and look at this great sight — why will the bush not be burned?" ⁴ HASHEM saw that he turned aside to see; and God called out to him from amid the bush and said, "Moses, Moses," and he replied, "Here I am!" ⁵ He said, "Do not come closer to here, remove your shoes from your feet, for the place upon which you stand is holy ground."

2

Shemot - ch. 2

¹ Pharaoh's daughter* went to bathe in the Nile, while her maids walked along the Nile's edge. She saw the box in the rushes, and sent her slave-girl* to fetch it. ² Opening [the box] she saw the boy. The infant began to cry, and she had pity on it. "It is one of the Hebrew boys," she said.

³ [The infant's] sister said to Pharaoh's daughter, "Shall I go and call a Hebrew woman to nurse the child for you?" ⁴ "Go," replied Pharaoh's daughter. The young girl went and got the child's own mother.

⁵ "Take this child and nurse it," said Pharaoh's daughter to [the mother]. "I will pay you a fee." The woman took the child and nursed it.

⁶ When the child matured,* [his mother] brought him to Pharaoh's daughter. She adopted him as her own son, and named him Moses (*Moshe*).

⁷ "Lore (*masha*)* him from the water," she said.

3

Torat Moshe - El. R. Munk

etc. It is peculiar that he was not called *Mashuy* (passive) but *Moshe* (active), as if Moses himself had done the pulling. Also, if the name reflected something that had already happened to him, it is hard to comprehend why of Moses' 7 names, it is this name by which he is known first and foremost.

ה' יצאנו ממצרים

4 בא וראה איזה שפע של כח נכנס בחומר ע"י המסירות והאהבה שמקיע בו יוצרו, (האדם).

5

Shemot I - ch. 3

¹ [But] Samuel served as an attendant before God,* a lad* with an ephod of linen belted about him. ² His mother would make him a short robe, which she would bring to him once a year, when she went up with her husband to offer the yearly sacrifice.

6 את כל דמעותיה וחפילוניה, את כל אהבתה וכל לבה נתנה חנה הנביאה אל חור המעיל הקטון שעשתה לו, וכל זה חדר ונספג אל חור המעיל והפך הוא עצמו למקור שופע אהבה וחסד, וכיון שנחשף בו שמואל נכנסה בו אהבת ישראל ואהבת הקב"ה עד אין קץ, ויחריעם המעיל גדל וד' עמו, והי' מסבב כל עיירות ישראל להביא להם את דבר ד', ולנהל אותם בדרך הישר, והכל ממדת אהבת ישראל שהייתה בו, וע"י מדה זו זכה שחשפה עליו שכנינה, על כן לא נפרד שמואל מן המעיל הקטן לעולם, ומשום זה נעשה לו נס שגדל המעיל עמו ולא בלה.

8

Noach

¹ "Make yourself an ark* of cypress* wood. Divide the ark into compartments. Caulk the inside and outside with pitch.* ² This is how you shall construct it: The ark's length shall be 300 cubits, its width 50 cubits, and its height 30 cubits.* ³ Make a skylight* for the ark. Make it slanted, so that it is one cubit (wide) on top.* Place the ark's door on its side. Make a first, second and third [deck].

9 ועפ"י האמור נחזור לענין שפחנו בו, התיבה שנצטוה נח לעשות, לא הייתה מקום מחסה ממי המבול גרידא, אלא נראה שהי' עליו לבנות בנין של הצלה, דהיי' תיבה שהי' טובע בה כח גואל ומושיע, והוא ע"י שהי' נח עוסק וטורח בבנינה ובהעשרים שנה מתוך מסירות נפש כנגד רשעי הדור, ויחד עם המסי"נ יושקעו בתיבה הקריאה והדרישה לחשובה מדרכיהם הרעים, כל זה יכנס ויחזור לעצם גופה של התיבה ותהפוך ע"י למבצר הצלה לנח וביחוד.

10 כמה דברים אמורים, אם יעסוק בכך נח בכבודו ובעצמו, הוא נח שמצא חן בעיני ד' להצילו מכל בני דורו רק הוא יוכל להטביע בתיבה סגולה ישועה והצלה, אבל אין אחר מלבד נח יכול לבנות תיבה עם כח זה

ומענה, אם דומם מקבל כח נפלא ע"י מסי"נ שנעשה על ידו, אדם על אחת כמה וכמה, שאם נחגלל אדם במסירות נפש על ידי מי שגידלו וטיפחו והשקיע בו אהבה ומסירות, איזה כחות נפלאים חדרו ונספגו בחוכו, כחות עצומים של מסי"נ ואהבה וזולה.

אך ראה זה פלא, שמו משה שנקבע בו בכל התורה מה הוא אומר? "כי מן המים משחיהו", ומה גדולה יש בכך, ואם אנוס יש כאן שכן על בחי' בת פרעה, מה לזה ולעצם מהותו של משה.

אלא הן הדברים, נכת מסירות נפשה של בחי' בת פרעה, שהמרתה פי אביה, צילה את משה נגד גזירת פרעה, ומכא גמילות החסד שגמלה עמו בגדלה אותה קרבה ובמסירות קיבל משה רבינו אל תוך נפשו ובשרו את הכחות הללו, ועל ידם נתעלה והוכשר להיות גואלן ומושיען של ישראל, כי בהקרבה ובמסירות ניהל את צאן יחרו נחחילה, ובהקרבה ובמסירות הושיע אח"כ את ישראל, כיון בעמדו לפני פרעה ובין כעליו למרוס וכל ארבעים שנה במדבר היו חיינו רצופים הפקרת נפשו עבוד ישראל, מסירות נפש חמדיית עבור כל אחד ואחד מישראל עד לאמירת "ואם אין מחני נא מסיפר אשר כתבתי".

13
מסירות נפש חמדיית עבור כל אחד ואחד מישראל עד לאמירת "ואם אין מחני נא מסיפר אשר כתבתי".

(ב, ו) ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בכה ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה. וראיתי דיוק נאה בשם הגה"ק הר' אהרן ה"ש אבד"ק צאנו וצל"ה למה הפסיק הכתוב מלספר שהוא מילדי העברים, ולהגיד לנו שחמלה עליו, דקדם היה ראוי לגמור את הספור ממש, ואח"כ לספר לנו מחמלת בת פרעה.

ולפענ"ד נראה לומר שלימדה תורה"ק דרך בחסד, דאם אנו רואים איש אומלל שנמצא בצרה, צריך לחמול עליו תומ"י ולהפעיל מדת הרחמים בקרבנו לעזור ולהושיע בכל יכלתנו ואח"כ לחשוב חשבונות אם יש ביכלתנו להושיעו או אם הוא ראוי לעזרה. וזה היה דרכו של משה רבינו ע"ה ויגדל משה וכו' וירא בסבלתם, השתתף בצרתם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו, מיד עמד לעזור, ולא חשב כלום אם מסתכן בנפשו, ואפשר שפ"נ דיד' דוחה מצוה זו, וכן במה שעזר לבנות מדין. וכך היתה מדתה של בת פרעה, ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בכה, ומיד ותחמל עליו, וגמרה [בדעתה] להצילו, ורק אח"כ אמרה מילדי העברים זה, וסכ"נ להצילו, אך כיון שכבר החליט להצילו עמדה בדעתה, וביקשה תחבולות כיצד להצילו אף שסיכנה נפשה בזה. ואמרתי מכבר שתמיד נאמר 'חסד ואמת, חסד קודם לאמת, שהרצון צריך להיות בראשיתו לחסד, לחמול ולרחם ולעזר, ואח"כ לחץ על האמת, ואם נחחיל מהאמת, מעולם לא תגיע אל החסד, וגם האמת תלקה. ושלמה המלך אמר צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת (משלי י"ד), וע' בגמ' ב"ב מה שדרשו על זה, ואולי ניתן לומר נ"כ בכונת הכ' שמראשיתו דבר בגוים, ואמר שצדקה תרומם גוי, שהגוי מרומם לנס קודם לצדקה, שמיד מתחילים לדון אם צדק האיש וראוי לעזרו, ואם זוכה בדן או לא, ולפיכך "חסד לאומים חטאת", שחסדם לקוי.

14
Outlook : Insight R. Leff.
The child grew up... It happened in those days that Moses grew up and went out to his brethren and observed their burdens; and he saw an Egyptian man striking a Hebrew man, of his brethren (Shemos 2:10-11).

15
The Torah proceeds to specify the sign of Moshe's spiritual maturity: the fact that he went out to his brothers and saw their labors. Rashi comments on this phrase that Moshe contemplated their plight and "applied his eyes and heart to suffer with them."

16
נקדים דברי הרש"י שם (חוי"מ ח"א סי' ג') וז"ל: בראשית מראה הסנה הקדומה התורה תולדות משה רבינו ע"ה פרשה שלמה. "ויגדל משה" ופירש"י לגדולה שמינהו פרעה על ביתו. והיה לו מדרך הטבע להיות קשור לפרעה, ועם כל זה "ויצא אל אחיו וירא בסבלותם" ופירש"י נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם, פירוש התבונן תמיד ע"י ראייה חושית, כי החוש יעשה רושם יותר משמיעה, ועי"י היה מתבונן תמיד להיות נושא בעול עמהם כאילו הוא בעצמו בפועל נושא בעול עמהם, כי זה כונת המשנה אבות פיו "נושא בעול עם חבריו", כי עי"י יזדרז לדרוש טובתם בכל האפשרות. ואח"כ אמרה התורה שלא לבד לצרת הרבים נשא בעול, אלא גם ליחיד. — "וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו", דייקה התורה כי היה לו כלפיהם אהבת אחים. ואח"כ אמרה לנו התורה שלא לבד כשאיש מצרי מכה עברי הציל עשוק מיד עושקו, אלא גם — "והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך", גם העשוק מיד עברי נשא בעול עמו ורצה להצילו מיד עושקו, ואח"כ אמרה התורה, שלא לבד במדינתו בארץ מולדתו, והיה יושב שקט ושאנן, אלא אף גם בארץ אחרת במדין והוא גר בארץ אחרת, בורח מפרעה ממות, הלא הוא מתנווד וטרוד בצערו, ועי"י כשראה שם מה שעשו הרועים לבנות מדין ויגרשום שלא כדיו, ויקם משה ויושיען גם בארץ גרותו, ובורח ממות, גם שם היה "שונא בצע" — פי' עוול, כן פירש הרמב"ן וי"ל ביתר, וגם שם — ויקם משה ויושיען. ואמר הכתוב עוד, שלא לבד שהציל את בנות מדין מיד עושקו, אלא גם "ויושק את צאנם".

17
דברים אלו הנאמרים בקצירת האומר מעוררים התפעלות עצומה למי שמתבונן בהם, כי הלא כולנו נכספים לדעת מה עשה משה רבינו כל השמונים שנה שעברו עליו קודם עמדו לפני פרעה, איך הכין עצמו ובמה נשתלם עד שעלה והגיע למדרגתו הרמה להיות נביא ה' ושלוחו להוציא את ישראל ממצרים, ובמה זכה שהתורה תינתן על ידו. וראה זה פלא שמכל קורות חייו לא ראתה התורה שום תכלית לגלות לנו רק אלו המעשים הנ"ל — שמינהו פרעה לגדולה וכי אחרי ששמע על צרות ישראל הרגיש כ"כ האחרו עד שהחליט שצריך לישא בעול עמהם ממש ואשר על כן יצא אל אחיו. וכנראה הי' בדעתו לעשות כן כל יום אילולי שהוכרח לברוח מפני פרעה, כמ"ש שם ויצא ביום השני וכו'. ונשיאתו בעול היתה עד מסירת נפש ממש, כמו שהעיר רש"י הנ"ל שאפילו כשהי' פליט להמלט מחבר פרעה בארץ נכרי עמד נגד חבורת רועים כדי להציל עשוק מיד עושקו. ונראה כי אלו הדברים בלבד חשבה התורה לנכון להודיענו כדי להבין מי הוא זה משה רבינו, וכנראה שזה כל האדם כי אם יש בו מדה זו יש לו ממילא גם שאר כל המעלות טובות הנצרכות להיות רבן ומנהיגן של ישראל.

The mark of a *gadol*, a person who possesses greatness and maturity, is defined by the Torah in terms of his ability to be concerned with others. The *Ribono Shel Olam* is called *HaGadol*, the Great, and Chazal explain this appellation to refer to Hashem's trait of goodness and kindness. Therein lies His *gadlus*. The concern that envelops and permeates all existence is the mark of His unlimited greatness. Hence He is *HaGadol*.

We are exhorted to walk in Hashem's ways and emulate His attributes: "As He is called merciful, so, too, should you be merciful." Thus, if Hashem is called *HaGadol*, we too must strive to emulate this *gadlus*. Just as He is concerned with all Creation, so must we strive to emulate that all-encompassing concern.

Rabbi Shimon Shkop, zt"l, in his preface to *Shaarei Yoshor*, addresses the following paradox. On the one hand, man was created with a natural concern for himself and his own personal needs. "Love thy neighbor as thyself" is predicated on self-love and self-concern. And yet, man is exhorted to be concerned with others. Reb Shimon explains that the key to resolving these seemingly conflicting concerns lies in the definition of self.

21

This outreach of the self is not mere sympathy, but rather a deep empathy and total identification. Hence, it requires applying one's eyes and heart. It necessitates observing, assessing and understanding the circumstances and needs of others.

But that is not sufficient, for once one has assessed his neighbor's situation with his eyes, he must open his heart to what he sees — to actually experience emotionally the hurt and pain, the fears and apprehensions, the joys and satisfaction of one's extended self.

23

Appreciating this *gadlus* should inspire us to strive to extend our concern to include all of our fellow Jews. When we achieve this goal, Hashem will reciprocate as He did in Egypt. When Moshe applied his eyes and ears to his fellow Jews, Hashem responded in kind. As the Torah tells us, "And God heard their moaning, and God remembered His covenant with Abraham, Isaac, and Jacob. God saw the Children of Israel; and God knew" (*Shemos* 2:24-25). And *Rashi* comments, "Hashem put His heart to suffer with them and did not turn His eyes from them."

19

Everyone possesses their "*ani*" — the essence of their being. As the *Mishnah* clearly states in *Pirkei Avos* (1:14), "If I am not for myself, who will be for me?" However, the definition of this selfhood can be expanded beyond the parameters of one's physical person.

Many people feel that their spouses are part and parcel of themselves — "His wife is like his own body," say Chazal. Hence one's concern for a spouse is included in the natural concern for self. Others extend their self to include their families, still others their neighbors. The more one perfects himself, the more his concept of self encompasses. The truly great person feels all *Klal Yisrael*, indeed the entire world, as part of his self.

And so, the *Mishnah* in *Avos* continues, "וכשאני לעצמי מה אני — when my *ani* is limited to my individual self alone, what is the value of this *ani*?"

A baby enters this world with a clenched fist. After 120 years, part of the preparation for burial includes the opening of the deceased's hands. A person comes into this world concerned only with his own needs and desires. His fist is clenched tight. He is closed unto himself. As he matures, he slowly opens that fist to reach out to extend his self to others, to embrace an entire world in his concern. He must exit this world with an open hand.

22

מדברי הגמרא נראה, כי, נושא בעול עם הציבור אינו ענין למחשבה והרגשה בלבד. נשוא בעול מחייבת הנהגה במעשה. וכן מצינו בניחוח אכלים ובאבילות עצמה ובביקור חולים. המבקר את החולה צריך לבדוק אם יש לחולה צורך באיזה דבר וכן להתפלל עליו (עי' ביר"ד סי' שלה). לכן, הרוצה להתלמד להיות נושא בעול עם חברו יקבע לעצמו איזה מעשה קטן או הנהגה קטנה שע"י יהיה ממש נושא בעול עמו. חז"ל אמרו על מרע"ה שכתוב, "ויגדל משה ויצא

אל אחיו לראות בסבלותם" (שמות, שלשי). שלקח מאחד ומשני את משאו ונשא הוא בעצמו. בודאי לגבי צערן של ישראל היתה זו הצלה פורתא ואין בזה כלל הקלת צער הרבים; אבל כוונתו היתה להיות נושא בעול עמהם ולהרגיש בגופו בצערם, ולזה היה ממש נושא בעול אתם. הרי הדרך להיות נושא בעול עם אחרים היא, לעשות מעשים שיש בהם נשיאה בעול.

23

24

וַיֵּרָא אֶל בְּסֻלָּתָם - מהו: 'וירא', שהיה רואה בסבלותם ובזכותם ואומר: חבל לי עליכם, מי יתן מותי עליכם! שאין לה מלאכה קשה ממלאכת הטיט, והיה נותן כתפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהן. ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר: יראה משוי גדול על קטן ומשוי קטן על גדול ומשוי איש על אשה ומשוי אשה על איש ומשוי זקן על בחור ומשוי בחור על זקן, והיה מניח דרגון שלו והולך ומישב להם סבלותיהם ועושה כאלו מסייע לפרעה. אמר הקדוש ברוך הוא: אתה הנחת עסקיה והלכת לראות בצערן של ישראל ונחת בהן מנהג אחרים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך, הלא הוא דכתיב: (שמות ג, ד) 'וירא ה' כי סר לראות' - ראה הקדוש ברוך הוא במשה שסר מעסקיו לראות בסבלותם, לפיכך: (שם, שם, שם) 'ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה'.

בספר תומר דבורה מבאר הי"ג מדות של הקב"ה אשר נצטוו בתורה במצות והלכת בדרכיו ללמוד אותם ולקנות אותם קנין נפש כדי להתנהג בהם תמיד. ובסוף פרק א' שם כתב בזה"ל: עד כאן הגיעו שלש עשרה מדות שבהן יהיה האדם דומה אל קונו שהן מדות של רחמים עליונות וסגולתן: כמו שיהיה האדם מתנהג למטה כך יזכה לפתוח לו מדה עליונה מלמעלה ממש כפי מה שיתנהג כך משפיע מלמעלה וגורם שאותה המדה תאיר בעולם, עכ"ל. ובפנים הספר מבאר במדה הרביעית "לשארית נחלתו", שמדת הבורא יתברך הוא להרגיש קורבה לישראל עם קרובו עד כדי כך שכביכול אי אפשר לו לסבול צערם וקלונם מטעם הקורבה ממש שיש לו עמם ועל ידי זה מרחם עליהם אפ"י שאינם ראויים לכך, ומביא מקור למדה זו מהפסוק (שופטים י"ט"ז) ותקצר נפשו בעמל ישראל הנאמר כאשר היה ישראל בצער על מלחמת בני עמון ופרש"י על הפסוק ותקצר נפשו — כביכול לא היה רחבת מקום לסבול ולכנס שם צרה שהיה בעמל ישראל.

27

והרי כבר הזכרנו מה שמביא בתומר דבורה מדרך ההנהגה העליונה ב"ג מדות שכמו שיהיה האדם מתנהג למטה כך יזכה לפתוח לו מדה עליונה מלמעלה ממש כפי מה שיתנהג כך משפיע מלמעלה וגורם שאותה המדה תאיר בעולם, וא"כ נכספים אנחנו לדעת מי פתח להם לישראל במצרים את הפתח הגדול הזה להיות נגאלים על ידי מדה זו של לשארית נחלתו.

29

וכתלמיד הדן לפני רבו נעמיק בדבריו ונראה נפלאות מתורת ה' בעזה"ש. והוא כאשר נעין בפי בהעלותך (וי"א ט"ז) ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושריו. ופירש רש"י שם אותם שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומוכים על ידם שנאמר ויוכו שוטרי בני ישראל עתה יתמנו בגדולתן כדרך שנצטערו בצרתן. והוא מדברי הספרי עה"פ שם וז"ל: ושוטרי אלו שנאמר ויראו שוטרי בני ישראל אותם ברע לאמר, הואיל וראו עצמם בצער ההוא של מצרים יבואו ויראו בריוח עמם, עכ"ל הספרי (ויע' גירסת הגר"א).

30

ויש לדקדק למה לא מביא הספרי את הפסוק של ויוכו שוטרי בני ישראל (שמות ה' י"ד) אלא פסוק זה של ויראו שוטרי בני ישראל אותם ברע לאמר אשר הוא ואחור יותר בתורה (שם פסוק י"ט). וכנראה שהספרי סובר כי מתבאר מעלתן של

28

מאידך גיסא כתיב (שם) ויוכו שוטרי בני ישראל וכו', ואחז"ל (במד"ר שם) שעל כל עשרה מבני ישראל ה' ממונה שוטר ועל השוטר ה' נוגש, הנוגש ה' מצרי, והשוטרים כשראו קושי העבודה של אחיהם היו נותנים להם מנוחה בכל יום כמה שעות ולא הספיקו בני ישראל לתת את תכן הלבנים והיו הנוגשים תובעים מהשוטרים והם לא יכלו לפעול בעצמם לשעבדם, והכו הנוגשים את השוטרים מכות גדולות. ואמרו במדרש שכמה מאות שוטרים הוכו עד מות ממש. נמצא כי שני הדברים יחד גרמו לזכות יציאת מצרים, מצד המצרים אכזריות למעלה מן הטבע ומצד בני ישראל רחמנות למעלה מן הטבע, עכ"ל לב אליהו שם.

31

מזה כאשר נדייק בלשון המד"ה, (בהעלותך פרשה ט"ו סי' כ' בא"ד) "והיו השוטרים מוכין על יתר העם ולא היו מוסרין אותן בידי נוגשים ואמרו מוטב אנו ללקות ואל יכשלו יתר העם" — אשר נראה מזה שלא היה חוק קבוע אצל המצרים להכות השוטרים בשביל חסרון מלאכת שאר העם, אלא שהשוטרים היו אחראים לגלות מי ומי הם שחסרו ממתכונתם כדי שיקבלו עונשם, ועל זאת מסרו נפשם ואמרו מוטב שנלקה אנחנו תחת אחינו. והוא כמשל אם עם בנה שיותר נח לה להיות מוכה על גופה מלראות איך שמכים את בנה לעיניה. ובה קיימו השוטרים בעצמם מדת לשארית נחלתו בכל שלמותה על ידי התבוננות בצער חבריהם כאילו הם בעצמם שרוים באותו צער כדברי התומר דבורה.

32

והנה כאשר נדייק בפסוק זה ויראו שוטרי בני ישראל אותם ברע לאמר לא תגרע מלבינכם דבר יום ביומו, נראה כי לא מובן מקומו בכאן כלל, כי בא בסוף הפסוקים המדברים על רוע גזרות פרעה שאמר תכבד העבודה על האנשים ועל זה כבר נאמר בתורה ויוכו שוטרי בני ישראל, ואיזו ידיעה יתירה נתוסף לנו במקום זה. ויע' פרש"י על הפסוק וז"ל שם: ויראו שוטרי בני ישראל את חבריהם הנרדפים על ידם, ברע — ראו אותם ברעה וצרה המוצאת אותם בהכבידם העבודה עליהם לאמר לא תגרעו וגו', עכ"ל. ונראה שרש"י לומד שהפסוק ויוכו שוטרי ישראל הוא סיפור עצם המעשה מה שנעשה להם ע"י המצריים, ובסיום הסיפור מוסיפה התורה פסוק זה להודיע ולהדגיש מעלתן של השוטרים כי קבלו עליהם המכות מפני שהרגישו ברעה וצרה המוצאת את חבריהם. ואולי מטעם זה העדיף הספרי את הפסוק השני ויראו שוטרי בני ישראל מהפסוק ויוכו שוטרי וכו', כי דוקא פסוק זה מורה על שימת לב המיוחדת והתבוננות העמוקה להרגיש צער הזולת עד כי אינו יכול לסבול אותו צער ותקצר נפשו בעמל ישראל אשר על כן הטו שכמם לסבול לקבל המכות בעדם ובמקומם.

והשתא

דאתנין להכא נתגלה לן אור חדש בכל סדר יציאת מצרים. דהנה שמעתי מרבינו זצ"ל בשם הוהר הק' שכאשר הקב"ה רוצה להשתמש באחת ממדותיו הקדושות מזמין הזדמנות להשתמש באותה מדה למטה כדי שעל

26

על זאת מצאתי בדברי מו"ר הגה"צ ר' אליהו לאפיאן זצ"ל (בלב אליהו חלק א' דף צ"ח) וז"ל: כשרצה הקב"ה להוציא את בני ישראל ממצרים ולא היה להם זכות במה לצאת כמ"ש (ויחזקאל ט"ז) ואת ערום ועריה, מה עשה הקב"ה כי רצונו כביכול ה' שגם מדת הדין תסכים ליציאת בני ישראל ממצרים. ואמרו במדרש רבה (פי שמות) כשגזר פרעה תבן לא ינתן לכם ותכן לבנים תתנו, נתפזרו בני ישראל בשדות של המצרים ללקוט תבן. וכיון שראו אותם המצרים מהחלונות היו יוצאים במקלות ומקפחים את שוקיהם והיו בני ישראל צועקים הרי אנחנו מלקטים בשבילכם לא בשבילנו כי אם לבנות עבורכם פיתוס ורעמסס ולא הועילו כלום בטענתם, והרי זה מדת אכזריות למעלה מן הטבע.

33

¹² So the people spread out through the entire land of Egypt to gather gleanings for straw.
¹³ The taskmasters pressed, saying, "Complete your work, the daily matter each day, as when there was straw!" ¹⁴ The foremen of the Children of Israel, whom Pharaoh's taskmasters had appointed over them, were beaten, saying, "Why did you not complete your requirement to make bricks, as yesterday and before yesterday, even yesterday and even today?"
¹⁵ The foremen of the Children of Israel came and cried out to Pharaoh, saying, "Why do you do this to your servants?" ¹⁶ Straw is not given to your servants, yet they tell us, 'Make bricks!' Behold, your servants are being beaten, and it is a sin for your people."
¹⁷ He said, "You are lazy, lazy! Therefore you say, 'Let us go and bring offerings to HASHEM.'"

¹⁸ Now go to work. Straw will not be given to you, but you must provide the quota of bricks!"
¹⁹ The foremen of the Children of Israel saw them in distress when they said, "Do not reduce your bricks, the daily matter each day."
²⁰ They encountered Moses and Aaron standing opposite them, as they left Pharaoh's presence. ²¹ They said to them, "May HASHEM look upon you and judge, for you have made our very scent abhorrent in the eyes of Pharaoh and the eyes of his servants, to place a sword in their hands to murder us!"
²² Moses returned to HASHEM and said, "My Lord, why have You done evil to this people, why have You sent me?" ²³ From the time I came to Pharaoh to speak in Your Name he did evil to this people, but You did not rescue Your people."

²⁴ HASHEM said to Moses, "Now you will see what I shall do to Pharaoh, for through a strong hand will he send them out, and with a strong hand will he drive them from his land."

ידי זה יוכל להשפיע מלמעלה שפע אותה מדה. וא"כ י"ל גם כאן כיון שרצה הקב"ה לגאול את ישראל לא מפני שהיו ראויין לכך אלא על ידי מדת לשארות נחלתו - ותקצר נפשו בעמל ישראל, היה מבקש עצה להכין לפני בני ישראל הזדמנות להשתמש במדה זו, ועל כן שלח את משה אל פרעה כדי שפרעה יתרגז ויגזור עליהם גזרות איזמות שאינם יכולים לעמוד בהם ועל ידי זה יתנסו שוטריהם עד היכן ירגישו להיות מיצר בצרתם, והם ניצלו הזדמנות זו ועמדו בנסיונם עד הסוף, להיות מיצר עליהם ולהטיב עמם עד כדי הכאות רצח ממש מתוך רגש עמוק של ותקצר נפשו בעמל ישראל. ובזאת פתחו את פתח ההשפעה להיות ישראל נגאלין על ידי מדה זו של לשארות נחלתו, וכל זה בא להם בסוף חנשה במחשבה תחילה.

ובזה מבואר משי"כ בסוף פרשת שמות כאשר תמה משה רבינו על הנהגת השי" ויאמר למה הרעתה... ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, השיב לו השי" עתה תראה אשר אעשה לפרעה ר"ל עתה - כאשר נגמרו כל ההכנות ונפתחו כל ההשפעות ע"י מה שהרע להם פרעה ונתן מקום לשוטרים להיות נושאים בעול עם חבריהם באופן נפלא, דוקא עתה אני יכול לעשות, אבל מקודם לא היי הדבר ביכולתי, ועל כן עתה תראה אשר אעשה לפרעה, ובזה נתיישבה תמיהתו.

וגם מבואר בזה עומק כונת רבינו זצ"ל בלב אליהו הנ"ל כי רצה הקב"ה שגם מדת הדין תסכים ליציאת בני ישראל ממצרים אע"פ שלא היו ראויין על כן הביא עליהם גזירת תבן לא יתן להם וכו'.

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

המקרה השלישי קודם לשניים הנוכרים. בתיה בת פרעה הולכת על שפת היאור. את התיבה בה שוכב משה היא רואה במרחק של "אמות הרבה". לה יד רק באורך אמה. כלום "טעם שתושיט את ידה הקצרה? לכאורה לא. אבל מה היא עושה? "ותשלח את אמתה ותקחה". "אמתה" - ידה, ונשתרבה אמות הרבה" (רש"י).

ההשתדלות עמדה גם לה, לבת פרעה. ידה הקצרה נתארכה בניגוד לכל הגיון טבעי. כיון שעסקה בהצלח נפשות, יש לעשות את מה שניתן לעשות. ומכיון שעשתה את שלה, זכתה לדבר שלא ניתן היה לצפותו מראש, ונשתרבה ידה.

הצד השווה בשלושת המקרים, כאמור - "פתחו לי פתח כפתחו של מחט". לעתים נפתח הפתח הצר ע"י האדם בהיסח הדעת, כמו אצל משה רבינו אשר סר לראות; לפעמים הוא בא כמילוי צו ה' כמו שהיה באחיזת זנב הנחש; ולפרקים בא הדבר מתוך כמיהה עזה לעשות את המעשה, ואז גפתה הפתח, גם אם הדבר בגדר בלתי אפשרי בדרך הטבע. והש"ד נאה אפילו ע"י נס גלוי כפי שראינו אצל בת פרעה.

Trat Male - R. Munk

However, as explained, the location of the princess vis a vis the baby would not have enabled her to reach him without a heavenly assist. We may therefore, view the BABY as having DRAWN the daughter of Pharaoh to himself, rather than vice versa. Moses then had been ACTIVE in the encounter. In naming the boy, Pharaoh's daughter acknowledged that something supernatural had attracted her.

37 הגר"א דסלר זצ"ל מביא בספרו "מכתב מאלה" (ח"ד עמ' 276) בשם הרש"י מקלם זצ"ל שאכן הנכונות שגילה משה בסורו לראות "מדוע לא יבער הסנה", גרמה לכל גדולתו; לפי שמעשה זה נחשב לעשיית הצעד הראשון המוטל על האדם. על צעד זה אחז"ל: "פתחו לי פתח כפתחו של מחט, ואני אפתח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרונות נכנסות בו" (מדרש שה"ש פ"ה). **מצפה הקב"ה שאדם יעשה את הצעד הראשון, ומשנעשה צעד זה נפתחים אוצרות השמים מסייעים לו ומשלמים את כל חפצו עכ"ד.**

יסוד זה חוזר ונשנה במקומות נוספים בפרשתנו. משה משליך מטהו ארצה - "ויהי לתנין". בציווי ה' הוא אווזו בזנבו, והנחש חוזר להיות מטה כמקודם. האם לא יכל הנס להתרחש בלי שמשה יאחז בזנבו?

אף כאן באים ללמדנו שהשתדלותו של משה גרמה לנחש ליהפך למטה. בלא השתדלות כלל אין לצפות לנסים. עם השתדלות, אפילו אם היא מועטת כמו אחיזה בזנבו, יתרחש הנס.

Chanukah - Eight Nights Eight Lights - R. Aarsdorf

How many times have you driven to work and once you arrived realized that you had almost no recollection of the trip? "Highway hypnosis" happens to all of us and not just in the car. The mind, it seems, has a mind of its own. Without even thinking about it our thoughts and musings often put us somewhere other than where we are. We may appear to be working, cooking, watering the lawn, driving on the highway or listening to a child tell us about her day, but in our minds we are elsewhere. We may be somewhere in the past—reliving, rethinking or reviewing some bygone event—or we may be speculating about, planning for or looking forward to the future. The result is that we literally don't see, don't experience, what is right in front of us.

With regard to this very famous story of the burning bush our sages tell us the following: "From here we learn that there is no place that is devoid of God's presence." This in itself is a powerful concept, that spirituality—God's presence—is discernible in all things and all places. That to touch the infinite, the awesome and the transcendent we need not trek to the top of a mountain or the shores of the ocean. Even a thorn bush, the very thing that we pass by every day, that we even try to avoid contact with, is a repository of God's presence. But there is more: "And Moses said to himself, 'I will turn aside and I will see this incredible sight . . . And God saw that he had turned aside in order to see, and God called out to him from the midst of the bush.'"

39 However, Judaism considers the

ability to see things to be one of the keys to fully experiencing the depth of life and to discovering the spiritual within the mundane.

41

Moses made a conscious decision to "turn aside" in order to be able to see the burning bush. The question is, where was Moses' mind before he turned aside to see? Was he thinking about his sheep, was he thinking about his father-in-law, was he thinking about the life he had left behind in Egypt or what the future had in store for him? Wherever Moses' mind was, it required a conscious and directed effort for him to turn his mind from those things and focus on the spectacle in front of him. And clearly, had he not turned aside, he never would have seen the bush. After all, it was the turning aside that caught God's attention ("And God saw that he had turned aside") and led to God calling out to Moses from the midst of the bush.

42

What we learn then from this story is this: In reality there is nothing mundane in life. That which appears to be quite ordinary, to be lacking depth and meaning, only seems so because we have not yet seen what is truly there. We have not made the conscious decision to turn our attention from the endless stream of thoughts that carry us away from the present in order to perceive the extraordinary that is there in front of us. The story of the burning bush tells us that not only is God's presence in all things, but also that the key to experiencing that presence—to enabling it to call out to us—lies in our ability to focus our minds attention.

43

In Jewish life we are asked to say lots of *brachot*, blessings. For example, we say very specific blessings before we eat. One for fruit, one for vegetables, one for cookies, another for beverages and so on. There is also a blessing to be said after going to the bathroom, before smelling a rose bush, after one hears a loud clap of thunder, when one sees an unusually beautiful person, when one meets an exceptionally wise person

and at a marriage ceremony, to name just a few. Verbally reciting blessings is a prominent feature in Jewish life and is meant to make an indelible impact on our consciousness.

44

In Hebrew the word for blessing, *brachah*, is closely related to the word *breichah*, which means a natural spring of water. A free-flowing spring of fresh, life-giving waters is the Jewish image of a blessing. In many ways it is also the Jewish image of life.

The purpose of blessings is to call our attention to spiritually dramatic moments and experiences that often get overlooked. When one sees a flash of lightning illuminate the sky, the blessing to be recited is; *Blessed are You God, Sovereign of the universe, Who constantly renews creation*. Blessings are tools designed to enable us to truly see the wonders that are all around us.

At the same time, however, we don't have blessings for most of what we do in life. There is no blessing before you work in your garden, buy a card for an ailing friend, make lunch for your kids or put your glasses on (although there is one for putting your shoes on).

The blessings that we do say are there to sensitize us to the fact that much of what we do is a blessing. In being directed to say some blessings, we are being guided to notice all blessings.